

УДК 378:316.61

Лі Цзіці, аспірант Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розкрито аспекти формування лідерських якостей майбутніх фахівців. Визначено етапи реалізації комплексу педагогічних умов формування лідерських якостей майбутніх менеджерів. Розкрито організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей. Обґрунтовано особливості впливу позааудиторної діяльності вищого навчального закладу на формування лідерських якостей особистості.

Ключові слова: лідер, лідерські якості, майбутні менеджери, методи, формування лідерських якостей, вищий навчальний заклад, організаційно-педагогічні умови, поза аудиторна діяльність.

Літ. 5.

Ли Цзици, аспирант Межрегиональной Академии управления персоналом, г. Киев

МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ БАЗА ФОРМИРОВАНИЯ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

В статье раскрыты аспекты формирования лидерских качеств будущих специалистов. Определены этапы реализации комплекса педагогических условий формирования лидерских качеств будущих менеджеров. Раскрыты организационно-педагогические условия формирования лидерских качеств. Обоснованы особенности влияния внеаудиторной деятельности высшего учебного заведения на формирование лидерских качеств личности.

Ключевые слова: лидер, лидерские качества, будущие менеджеры, методы, формирование лидерских качеств, высшее учебное заведение, организационно-педагогические условия, внеаудиторная деятельность.

Li Tszitci, Postgraduate Student
Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv

METHODOLOGICAL BASIS OF THE FORMING THE LEADERSHIP SKILLS OF FUTURE MANAGERS IN THE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article reveals the aspects of formation of the leadership qualities of future specialists. The author identifies the steps of the implementation of the complex of pedagogical conditions of formation of leadership skills of future managers. The article discloses the organizational and pedagogical conditions of formation of leadership qualities, substantiates the features of the impact of extracurricular activities of the higher education institution in the formation of the leadership qualities of the person.

Keywords: a leader, the leadership, the future managers, the methods of forming the leadership skills, the higher education, the organizational and pedagogical conditions, the activities outside the classroom.

Постановка проблеми. Важливою умовою формування лідерських якостей є створення ситуацій, у яких особистість може успішно розвивати лідерську поведінку, сюжетно-рольові та ділові ігри, тренінги, змагання тощо. Розробка психолого-педагогічних основ формування лідерських якостей у студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної діяльності є актуальним і перспективним напрямом як у теоретичному, так і в практичному відношеннях. Сучасній системі освіти потрібні нові психолого-педагогічні підходи до процесу формування лідерських якостей у студентської молоді, що відповідають вимогам і системі цінностей суспільства.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що сутність феномену лідерські якості особистості у

своїх працях досліджували ряд вітчизняних (Д. Виханський, М. Гаврилюк, О. Євтихов, Н. Жеребова, Р. Кричевський, А. Лутошкін, Н. Мараховська, В. Москаленко, Б. Паригін, Л. Уманський, О. Уманський, О. Чернишов, Ф. Хміль та ін.) та зарубіжних науковців (Е. Богардус, М. Вебер, Р. Ділгс, Ф. Йеттон, Д. Крюгер, Ф. Массарик, С. Сміт, Р. Танненбаум, Ф. Фідлер, П. Херсі та ін.). Різноманітні аспекти формування лідерських якостей майбутніх менеджерів розглядали у своїх працях (Т. Буряк, Л. Васильченко, А. Давлетова, А. Іващенко, Я. Яхіна та ін.).

Мета статті полягає у обґрунтуванні методологічної основи до моделювання процесу формування лідерських якостей майбутніх менеджерів.

Виклад основного матеріалу. Формування лідерських якостей студентів вищих навчальних

закладів у процесі позааудиторної діяльності забезпечує послідовну роботу та реалізацію комплексу педагогічних умов за три етапи: організаційний (формування у студентів установок на активну життєву позицію та освоєння лідерської моделі поведінки); мотиваційно-діяльнісний (придбання досвіду вирішення професійних й міжособистісних проблем); розвиваючий (розвиток у студентів репутації лідера). Сучасний лідер виступає носієм певних соціальних зразків життя суспільства, у його особистості знаходять своє вираження потреби, цінності та інтереси певних соціальних та професійних груп, які у свою чергу реалізуються через сформовані у них особистісні риси.

Слід зазначити, що у структурі особистості лідера потенціал представляється в якості індивідуальної системи організованих явних і прихованих можливостей, які забезпечують різноманіття напрямів особистісного зростання.

Успішна реалізація моделі формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної діяльності забезпечується сукупністю педагогічних умов: побудова насиченого конкурентного середовища, що спонукає студентів сприймати й освоювати нові ролі лідерської поведінки; створення “Школи лідера” як форми розвитку студентського лідерського руху в позааудиторній діяльності; навчання студентів спеціальним вправам для самостійної роботи з розвитку особистісних якостей, установок, мотивації, умінь і навичок лідерської поведінки; забезпечення студентів можливостями реалізації лідерських умінь і навичок у квазіпрофесійній діяльності [4, 117 – 123].

Методика формування лідерських якостей студентів Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка представлена трьома етапами: організаційним, мотиваційно-діяльнісним, розвиваючим.

На організаційному етапі основна увага приділяється трьом аспектам формування лідерських якостей майбутніх менеджерів: формування установок на активну життєву позицію; освоєння лідерської моделі поведінки (активного і відповідального); стимулювання рефлексії власної поведінки через оцінку наявних сильних і слабких сторін [4, 117 – 123].

На цьому етапі реалізується перша педагогічна умова: побудова насиченого конкурентного середовища, що спонукає студентів приймати й освоювати нові ролі лідерської поведінки. Це досягається через студентське самоврядування й ті заходи, які

студенти організують і проводять самостійно або за допомогою адміністрації.

Студентське самоврядування представляє роботу в кількох напрямках: формування традицій університету та інституту (Посвята першокурсників, Свято Дня працівника освіти, Директорський прийом з нагоди Дня студента, День Гуманітарного інституту, Бал гуманітарного інституту, День випускника, День відкритих дверей тощо); представлення та захист інтересів студентів (робота в стипендіальній комісії, робота з гуртожитком та ін.); навчальна робота (актив групи, старостат, Школа координаторів тощо); науково-дослідна діяльність (науково-практичні конференції, зустрічі із сучасними письменниками та відомими людьми; формування здорового способу життя (спортивні змагання, спортивні секції тощо); культурно-масова робота (Фестиваль першокурсників “Ось ми які”, Новорічна казка, День закоханих, Міс та Містер Гуманітарного інституту тощо); соціальна робота (заходи до Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом, акція “Посади троянду”, Соціальний проект “З Києвом для Києва”).

Одночасно з першою педагогічною умовою реалізовувалося третя – навчання студентів спеціальним вправам для самостійної роботи з розвитку лідерських якостей, установок, мотивації, умінь і навичок лідерської поведінки, що передбачає послідовне, систематичне й самостійне виконання студентами спеціально розроблених вправ (“Діалог зі своїм внутрішнім критиком”, щоденна фіксація своїх успіхів, запис і колекціонування визнаних переваг і зазначених недоліків, прояв активності та прийняття рішення, складання списку того, що заважає в досягненні цілей, а також поетапна програма вправ для підвищення впевненості у собі).

На другому – мотиваційно-діяльнісному етапі основна увага приділяється підвищенню ситуативної компетентності лідерської поведінки, тобто набуттю досвіду вирішення проблем (як професійних, так і міжособистісних). На цьому етапі продовжується реалізація першої педагогічної умови з певними інноваціями, зокрема самостійним створенням студентами клубів за інтересами. Можна використовувати такі вправи для самостійної роботи: розвиток відносин зі “своїм відображенням у дзеркалі”; здійснення рішучих вчинків у нестандартних ситуаціях; визнання власних помилок; практика прийняття відповідальності за власні рішення.

В Гуманітарному інституті Київського університету імені Бориса Грінченка створена така школа, заснована на принципах лідерства-

МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

служіння, що відображається у прагненні не керувати, а спочатку служити. Виявляється, що через служіння можна й керувати.

Одним із найбільш ефективних засобів актуалізації та розвитку лідерських якостей студентів є соціально-психологічний тренінг. Студентське самоврядування Гуманітарного інституту двічі на рік відвідує тренінги з лідерства професора Орегонського університету, доктора філософських наук, фундатора міжнародної організації "Co-Serve" – Маршала Крістенсена, проводять власні психологічні тренінги за участі НДЛ культури лідерства Київського університету імені Бориса Грінченка [4].

Програма цих тренінгів спрямована на розширення уявлень про лідерство як способи організації та управління малою групою, формування лідерських якостей як сукупності умінь самоуправління й управління іншими людьми. В процесі тренінгу учасникам дається можливість побачити зі сторони свої лідерські якості, відчутти переваги й труднощі лідерських позицій, визначити для себе свої сильні та слабкі сторони щодо лідерства в тих чи інших ситуаціях, оволодіти техніками лідерського впливу та згуртування групи, розвинути лідерські уміння.

На розвивальному етапі основна увага приділяється розвитку репутації лідера, тобто сприяння формуванню у членів групи уявлення про себе як про обізнану, надійну й відповідальну людину, яка завжди готова взяти ситуацію під контроль і "привести команду до перемоги". На цьому етапі реалізуються перша, третя і четверта педагогічні умови. Зазначимо, що формування лідерських якостей можливе лише за умови використання повного комплексу виділених педагогічних умов [4].

На думку І. Ященко ефективне формування лідерських якостей у майбутніх менеджерів забезпечується, якщо: у вищому навчальному закладі на основі використання сукупності підходів упроваджено модель процесу формування у студентів лідерських якостей; здійснюється навчання кураторів академічних груп і представників студентського активу, у якому забезпечено модульну структуру програми навчання; студентський актив є організатором соціальної діяльності членів колективу в освітньому просторі вищого навчального закладу [5].

Як зазначає Т. Буряк, основними умовами формування лідерської позиції у студентів в освітньому просторі вищого навчального закладу є: формування лідерської позиції на засадах особистісно зорієнтованого виховання;

урахування специфіки та розвиток мотивації лідерства; забезпечення у виховному процесі можливостей для проявів лідерської поведінки, зокрема, завдяки участі в студентському самоврядуванні; стимулювання рефлексивного ставлення до процесу розвитку лідерських якостей і вмінь; удосконалення педагогічної компетентності викладачів і кураторів студентських груп з цього питання [1].

Згідно поглядів Л. Васильченко, до основних організаційно-педагогічних умов формування лідерських якостей майбутніх менеджерів належать: варіативність програм формування з урахуванням індивідуальних програм самоосвіти; залучення керівників до активної пізнавальної та практичної діяльності з метою усвідомлення ними процесу управління; оволодіння керівниками знаннями, уміннями й навичками ефективного управління на основі застосування інтерактивних методів і форм навчання; використання таких форм, методів і засобів, які дозволяють розвинути професійні навички слухачів за рахунок диференціації, інтегративного підходу до побудови змісту й технології процесу навчання [2, 47 – 48].

А. Давлетова визначає такі педагогічні умови ефективного формування лідерських якостей майбутніх менеджерів у позааудиторній діяльності: урахування специфіки формування лідерських якостей майбутніх фахівців у позааудиторній діяльності, розвитку стійкої мотивації до формування якостей лідера, стимулювання рефлексивного ставлення до процесу формування лідерських якостей, здійснення постійного моніторингу рівня сформованості у майбутніх менеджерів лідерських якостей [3].

Висновки. Отже, методологічна основа формування лідерських якостей майбутніх менеджерів явище досить багатоаспектне. Процес формування лідерських якостей у майбутніх фахівців відбувається поетапно, за допомогою урахування сукупності організаційно-педагогічних умов, завдяки яким формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у позааудиторній діяльності буде успішним.

1. Буряк Т.П. *Сучасні підходи до лідерства* / Т.П. Буряк. – К.: Наук. думка, 2009. – 200 с.

2. Васильченко Л.В. *Формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти: дис. кандидата пед. наук: 13.00.04 / Л.В. Васильченко. – Запоріжжя, 2006. – 207 с.*

3. Давлетова А.И. Развитие лидерских качеств студентов педагогического вуза: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. психол. наук: спец 19.00.07 "Педагогическая психология" / А.И. Давлетова. – М., 2007. – 24 с.

4. Практикум до навч. посіб. "Я студент" / Огнев'юк В.О., Жильцов О.Б. Морзе Н.В. та ін.;

за заг. ред. Огнев'юка В.О. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 84 с.

5. Яценко І.В. Феномен лідера / І.В. Яценко // Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. – 2003. – № 59 – 61. – С. 142 – 145. – (Серія "Філософія. Політологія").

Стаття надійшла до редакції 22.12.2016

УДК 316.354.4 – 057.87

Марія Лобська, магістр соціально-гуманітарного факультету
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

СТУДЕНТСЬКІ ВОЛОНТЕРСЬКІ ГРУПИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізується діяльність студентських волонтерських груп у вищому навчальному закладі та обґрунтовується доцільність самореалізації молоді під час волонтерської діяльності. З'ясовано, що така діяльність є доброю практикою самовиховання та професійного удосконалення можливостей студентів.

Ключові слова: волонтер, волонтерська діяльність, волонтерська група, самореалізація, соціальна активність.

Лит. 6.

Мария Лобская, магистр социально-гуманитарного факультета
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

СТУДЕНЧЕСКИЕ ВОЛОНТЕРСКИЕ ГРУППЫ: ОСОБЕННОСТИ И НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье анализируется деятельность студенческих волонтерских групп в высшем учебном заведении и обосновывается целесообразность самореализации молодежи во время волонтерской деятельности. Выяснено, что такая деятельность является хорошей практикой самовоспитания и профессионального совершенствования возможностей студентов.

Ключевые слова: волонтер, волонтерская деятельность, волонтерская группа, самореализация, социальная активность.

Mariya Lobska, Master Faculty of the Social Studies and Humanities
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE VOLUNTEER GROUPS OF STUDENTS: THE FEATURES AND THE DIRECTIONS OF ACTIVITIES

The paper analyzes the activities of volunteer groups of students in the higher education establishments. The article deals with the feasibility of self-realization of youth during the volunteer activities. The article highlights that such activity is the valid practice of self-education and the professional development of opportunities of students.

Keywords: a volunteer, volunteering, the volunteer groups, a self-realization, a social activity.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в Україні активно розвивається студентський волонтерський рух. Студентські волонтерські групи (клуби) створюються майже при кожному вищому навчальному закладі, центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, різноманітних громадських організаціях.

У Законі України "Про волонтерську діяльність" зазначається, що "волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється

волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Вона ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості. Волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги" [1].

Аналіз досягнень з проблеми. Питанням волонтерської діяльності приділяли значну увагу такі дослідники: Т. Лях, З. Бондаренко, В. Бочарова, І. Зверева, О. Безпалько, Р. Вайнола, Н. Заверико, А. Капська.